

Memo

SVV-tutkiva opintokerho 9.4.2015

Paikalla Reijo Kahelin (Pirkanmaan liitto), Lauri Savisaari (Tampereen kaupunki), Anja Heikkinen (UTA), Aki Ojakangas (Murikka-opisto), Arto Juhela (Ahjola), Tuula Vatanen (Sampola), Matti Rautavirta (OK-opintokeskus), Lorenz Lassnigg (IHS, Itävalta), Philipp Gonon (UZH, Sveitsi), Jenni Pätäri (UTA, kirjuri)

Tampereen yliopisto, Kasvatustieteiden yksikkö, Edu's café.

Klo 16-18.

Aihe: vapaan sivistystyön rakennemuutokset sekä alueellinen kehittämissuunnitelma (VAPKESU).

- Alueellinen vastuu sekä toimijoiden väliset suhteet ja valtasuhteet.
- Miten turvataan vastuullisesti vst:n tulevaisuus Tampereen kaupunkiseudulla?

1. Vst:n tila ja oppilaitosten yhdistymiset Pirkanmaalla ja lähialueilla.

Keskustelua mm. seuraavista opistoista ja ylläpitäjistä:

- Tampereen seudun työväenopisto
- Pirkan opisto
- Valkeakoski-opisto
- Autere-opisto
- Settlementi-liikkeen sisällä suunnitellaan muutoksia (erilaisia vaihtoehtoja yhteistyön tiivistämiselle: tiiviimpi alueellinen ja/tai alueiden välinen yhteistyö, valtakunnallisen superopiston muodostaminen jne.).

2. Vst:n tulevaisuus – tilausta kaupungin näkökulmasta

(perustuu pitkälti Savisaaren puheenvuoroon ja loppuosa sen kommentteihin)

- Tulevaisuus ei näytä uhatulta: kysyntää löytyy eikä alue ole uhattuna myöskään valtiosuoksien osalta. Kaupunkialueella ei ole odotettavissa saavutettavuuden ongelmia (tässä tukena myös digitaalisuuden tuomat mahdollisuudet).
 - o Kysyntää luovat seuraavat tekijät: 1. Tampereen kaupungin työttömyysaste toiseksi suurin isoista kaupungeista; 2. maahanmuuttajien määrä kasvamassa; 3. reagointi nuorisotakuuseen → luo odotuksia vst:n koulutussisällöille. Tarjonnalla tulee pystyä reagoimaan uusiin tarpeisiin.
- Hallinnollista tarkastelua:
 - o Tampereen alueella oma seutusivistystyöryhmä. Se seuraa ja arvioi esim. seutuopistojen toimintaa.
 - o Vst-palveluiden järjestämisen vastuukysymykset puhuttavat: kuntakenttä muutosten kourissa, mm. sote-palveluiden alasaajo, suuret leikkaukset tulossa ("kunta järjestää kohta lukiokoulutusta ja luisteluratoja").
 - Tampereella strategisesti joistakin muista kunnista eroava ajattelutapa: vst harrastamisen ja omaehtoisen hyvinvoinnin edistämisen osa-alue, ei mielletä koulutuspalveluna. Liittyy strategiassa omaehtoisuuden tukemiseen ja "täydentää kulttuuritarjontaa".

- Kansalais- ja työväenopistonäkökulma korostuu. → Entä millaista suhdetta kaupunki haluaa pitää muihin vst:n muotoihin? Kunnilla mahdollisuudet kääntyä myös muiden vst-toimijoiden puoleen ja muodostaa siten laajempi sortimentti kuntalaisille.
 - o Tampereen alueella tämä on tunnustettu puutteeksi, mutta kokonaiskuva toistaiseksi tekemättä.

3. Vst:n tulevaisuus maakuntanäkökulmasta (perustuu pitkälti Kahelinin puheenvuoroon)

- Vst ei juuri näy liiton toiminnassa yksilöitynä vaan osana laajempia toimintakokonaisuuksia. Esim. maakuntastrategiassa osana Väkky Pirkanmaa –strategiakokonaisuutta sekä yhteydessä kulttuuripalveluihin.
- Maakunnan näkökulmasta visioinnit (esim. yhteistyöhön liittyen) etenevät vasta lainmuutosten myötä, muuten toimitaan ”kuten on aina ennenkin tehty” (kyse ei välttämättä muutosvastarinnasta, mutta passiivisuudesta vähintään). → Pirkanmaa esim. jäljessä muista maakunnista sote-valmistelussa. Vaikeuttaa sitä, että voitaisiin vaikuttaa myös valtakunnallisiin ratkaisuihin.
- Palveluiden saavutettavuus toistuu maakuntatason keskusteluissa jatkuvasti. Esim. sotea ei kuitenkaan nähdä uhkana vaan kuntien elinvoimaisuuden kasvattamisen näkökulmasta.
- Aiemmassa SVV-palaverissa (yhteistyöryhmän kokoontuminen 9.4.2015 klo 14-16) pohdittiin maakunnallisen sivistyspolitiikan/-ohjelman luomista ja kehittämistä. Se vaikuttaa toimivalta lähtökohdalta vst:n kehittämisen kannalta ja siihen yliopistonkin olisi helppoa liittyä mukaan.

4. Peilaamista Amkesu-prosessiin – katse kunnista opiskelijoihin (perustuu pitkälti Anja Heikkisen puheenvuoroon)

- Edeltävät puheenvuorot vaikuttavat kuntalähtöisiltä. Amkesussa toisenlainen lähtökohta -hyvässä ja pahassa.
 - o Ammatillisella puolella rakenteet ovat omanlaisensa. Amkesu-prosessissa lähdettiin liikkeelle haasteista ja halusta parantaa ammatillisen koulutuksen laatua. Mukana laajasti eri toimijatahot: koulutuksen tarjoajat, yrittäjät, kauppakamari, kuntien edustus, ammattiyhdistykset jne.
 - o Esim. oppilaitosten rehtorit tekemässä myyrän työtä; haasteen asettaa Amkesu-kysymysten sotkeutuminen edunvalvonnallisiin kysymyksiin.
 - o Mukana selvemmin myös niiden ääni, jotka ammatillista koulutusta tarvitsevat. Tulevat esille esim. yrittäjien/työnantajien välittämänä.
- Siis: miten opiskelijat voisivat edustautua *vst:n kehittämisessä*?
- Vst:n nähdään toisaalta reagoivan kansalaisten tarpeisiin, toisaalta voi kysyä, onko vastuutonta jättää esim. sen sisältöjen kehittäminen asiakkuuden varaan (miten tällöin esim. toteutuu aktiivisen kansalaisuuden kysymyksistä huolehtiminen)?
Tarvittaisiinko aktiivisempaa ja hakevampaa toimintaa?

→ Puheenvuoroissa peräänkuulutetaan kuntien aktiivisempaa roolia olla tässä mukana.

- Pohdintaa esim. yhdistymisten, mutta myös muun kehittämistoiminnan motiiveista:
 - Esim. järjestömuotoisessa sivistystyössä kysymykset asettuvat eri tavoin kuin kuntien tukemassa vst:ssä. Signaalit tulevat järjestöihmisiltä. Toiminta määrittyy eri tavoin, kun takana ei ole kuntaa. Vapaus yhdistyy toiminnalliseen vastuuseen.
 - Toisaalta kuntienkaan näkökulmasta yhdistymisissä ei aina ole kyse selviytymiskamppailusta. Esim. suurilla kaupunkialueilla taloudellisesti hyvinvoivat opistot voivat liittyä yhteen vapaasti muista kuin taloudellisista syistä. Pienet opistot ovat ahtaammalla.
 - Uhkakuva: jos vst-organisaatioilla strategiana liittoutuminen ammatillisen puolen kanssa ("tuotetaan yhdessä koulutuksellista hyvää") – se on meno niiden omalle (perinteiselle) missiolle(?). Ammatillisen aikuiskoulutuksen rinnalla työelämää palvelemattomien hyötyn puolustaminen hyvin haasteellista.

5. Sivistystehtävän pohdintaa

- Opistot kantavat edelleen huolta vst:n nykypäivän sivistystehtävän kirkastamisesta. Esim. Tampereen seudun työväenopistossa tarjotaan paljon yhteiskunnallisia aineita, jotka perkaavat tätä aihepiiriä.
- "Hallinnon kontekstissa asiat välineellistyvät". Yhteiskunnalliset muutokset vaikuttavat ja heijastuvat päätöksentekoon eikä esim. kysymystä kulttuurista tai sivistyksestä itseisarvona nähdä kuntakontekstissa erityisen tärkeänä – kunnan tulee pystyä hoitamaan tietyt perustehtävät ja esim. vastaamaan em. yhteiskunnallisiin muutoksiin. Toimintalogiikka rakentuu siis eri kysymysten varaan.
- Vst:n/sitä vastaavien aikuiskoulutusmuotojen katsominen hyödyn kautta on kansainvälinen ilmiö (esim. Lassnigg tekee parhaillaan tähän liittyvää tutkimusta erilaisten laatujärjestelmien tuomisesta ja niiden implementoinnista tällä alueella).
 - Mutta: ei kai sivistyksen tarvitse menettää itseisarvoaan, vaikka se nähtäisiin myös hyötyä tuottavana? Ts. mitä tarkoittaa sivistyksen ajattelu hyötynä. Esim. Snellman esitti ajatuksen sivistyksen hyödyllisyydestä myös talouden perustana.
 - Sivistystyön haasteena sivistymätön eliitti?

